

Паважаныя калегі!

Шаноўныя гості!

Сёння на пасяджэнне выніковай калегіі запрошаны амаль што чатыры сотні прадстаўнікоў з шасцізяці пляцоўчынага калектыву работнікаў сферы культуры. Карыстаючыся момантам, хачу перш за ўсё выказаць прас вас усім вялікую падзяку за плённую працу на карысць нацыянальнай культуры.

Галоўным мэтамі нашага прадстаўнічага сходу з'яўляюца падвядзенне вынікаў дзеянасці арганізацый культуры ў 2013 годзе і вызначэнне задач развіцця культуры Беларусі на 2014 год ды білжэйшую перспектыву.

Як і раней, сфера культуры ў нашай краіне ў 2013 годзе з'яўлялася прыярытэтам дзяржаўнай палітыкі. Міністэрствам культуры было арганізавана выкананне ўсіх даручэнняў Кіраўніка дзяржавы, якія прагучалі ў штогодовым Пасланні беларускаму народу і Нацыянальному сходу:

— рэалізавалася Дзяржаўная праграма адраджэння тэхнолагіі і традыцый вырабу стукі паясоў і раз-

Выступленне на выніковай калегіі “Аб работе арганізацый культуры ў 2013 годзе і задачах на 2014 год”

прысуджаны, адпаведна, з 15 выбітным дзеячам культуры і мастацтва.

Пералік наших агульных дасягненняў можна было б доўжыць быськонца, але ж хацеў бы зараз засяродзіць вашу ўвагу на рэчах больш празічных, ды вельмі важных для функцыянавання галіны культуры, такіх як эканоміка, фінансы, права, матэрыяльна-тэхнічнае забеспечэнне, колькасць паказыкі дзеянасці наших арганізацый і ўстаноў.

Фінансава-еканамічныя паказыкі мінулага года

У 2013 годзе аб'ём бюджетных сродкаў на ўтриманне і развіццё сферы культуры (без уліку сродкаў на капітальнае будаўніцтва) склаў 0,52% ад валавога ўнутранага прадукту (2012 год — 0,51%).

Пазабюджэтныя даходы ў арганізаціях сістэмы Міністэрства культуры складлі 824,6 млрд. рублёў, што ў 1,5 раза больш у параўнанні з 2012 годам. Каля 80% пазабюджэтнага даходу забяспечвалася выручкай ад аказання платных паслуг насельніцтву.

аб'емам фінансавання ў памеры 277 651,033 млн. рублёў. Выдзеленыя сродкі асвоены ў поўным аб'ёме.

Работы вяліся на 12 аб'ектах — у тым ліку, рэканструкцыі з рэстаўрацыяй Нацыянальнага акаадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы (аб'ект уведзены ў эксплуатацыю ў жніўні 2013 года), рэканструкцыі Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” (уведзены ў эксплуатацыю аўтабаза Мінкультуры і аўтацех Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” у чэрвені 2013 года, першы пускавы комплекс галоўнага корпуса — у лістападзе 2013 года), шрагу палаца-паркавых ансамбліяў, культавых будынкаў, будынкаў установы адукацыі.

Для правядзення капітальнага рамонту ў 2013 годзе ва установах культуры былі выдаткованы сродкі ў суме 57 672,0 млн. рублёў, якія таксама былі вылучаны ў поўным аб'ёме.

У 2013 годзе для арганізацый культуры распубліканскага падпарадкавання набыты музичныя інструменты, кінатэхнагічнае абсталяванне, гукаўзмацніцкая і асвятляльная апаратура на агульную суму каля 17

млрд. рублёў (у 2010-м — 4,6 млрд. рублёў). Выдзеленыя сродкі асвоены ў поўным аб'ёме.

Для Белдзяржфілармоніі закуплены музичныя інструменты на суму 3,7 млрд. рублёў (у тым ліку адрамантаваныя вялікі арган), для сімфанічнага аркестра Валікага тэатра оперы і балета — на суму 3,8 млрд. рублёў.

Вытворчымі прадпрыемствамі галіны распрацаваны Планы мадэрнізацыі на 2013 — 2015 гады.

У адпаведнасці з гэтымі планамі ў пераліку тэхнічных мерапрыемстваў на 2013 год было набыцце абсталявання і рамонтна-будаўнічых работ на суму 10,7 млрд. рублёў, з якіх 8,6 млрд. рублёў — на мадэрнізацыю матэрыяльна-тэхнічнай базы Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”.

У 2013-м, які быў абелішчаны ў Беларусі Годам беражлівасці, у рамках рэалізацыі Дырэктывы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 3 распрацаваны і выкананы: галіновая праграма Міністэрства культуры па энергазберажэнні на 2013 год і праграма па эканоміі светлых нафтапрадуктаў. У выніку эканомія ад укаранення

Выпрацоўка новых падыходаў: эканамічнае эфектыўнасць, культурная ідэнтычнасць, імідж краіны

Барыс СВЯТЛОУ,
міністр культуры
Рэспублікі Беларусь

турная сталіца Беларусі і краін СНД”, III Форум бібліятэкаў Беларусі і Міжнародны кангрэс “Бібліятэка як феномен культуры”, Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”, свята “Купалле”, культурная праграма свята “Даждынкі” ў Жлобінскай вобласці, Нацыянальны фестываль беларускай песні і пазы ў Маладечненскай Мінскай вобласці, тэатральны фестываль “Белая вежа” ў Брэсце, Мінскі міжнародны кінафорум “Лістапад”, Міжнароднае свята-фестываль тэатральнага лялечнага мастацтва “Лялькі над Нёманам” у Гродне — такі, далёка не пойдё, пералік анонсных культурных падзеяў мінулага года.

Плённая праца дзеячай культуры была адзначана ў 2013 годзе самымі высокімі дзяржаўнымі ўзнагародамі.

Спецыяльны прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва быў уганараваны З выдатнымі мастыстамі мастацтваў, 11 творчых калектываў і калектываў арганізацый культуры. Дзяржаўную прэмію Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры атрымалі 4 дзеячы культуры. Ганаровыя званні “Народны артыст Беларусі” і “Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь”

у 2013 годзе сума спонсарскай дапамогі складла 37,8 млрд. рублёў і вырасла ў параўнанні з 2012 годам у 1,6 раза.

Удзельная вага пазабюджэтных крэйніц (уключаючы спонсарскую дапамогу) на рэалізацыю культурных мерапрыемстваў складла 59% (42,3 млрд. рублёў) ад агульных выдаткаў на іх правядзенне (у 2012 годзе — 50%, 29,4 млрд. рублёў).

У 2013 годзе расходы на культуру з разліку на аднаго жыхара ў сярэднім па рэспубліцы складлі 2,9 базавай велічыні пры ўстаноўленым нарматыве 1,3 базавай велічыні.

У 2013 годзе аб'ём экспарту паслуг, на жаль, склаў толькі 4,8 млн. дол. ЗША; пры гэтым сальда па знешнім гандлі паслугамі — становічае: 0,75 млн. дол. ЗША.

Сярэдняя заработка плата работнікаў культуры за 2013 год складла 3 187,4 тыс. рублёў. Зараз узровень сярэднямесячнай заработка работнікаў культуры да сярэдняй заработка работнікаў на рэспубліцы складае 62%. Тэндэнцыя зніжэння на працягу апошніх гадоў гэтага працэнту выклікае асаблівую заклапочанасць.

Матэрыяльна-тэхнічная база сферы культуры

У дзяржаўную інвестыцыйную праграму на 2013 год быў уключаны 17 аб'ектаў установы культуры з

энергазберагальных мерапрыемстваў склада 3,5 тыс. тон умоўнага паліва.

Заканадаўства

У 2013 годзе быў прыняты шэраг норматyных правовых актаў, якія спрыяюць далейшаму ўдасканаленню адносін у сферы культуры. Вылучу найбольш значныя з іх.

Быў прыняты Закон Рэспублікі Беларусь “Аб уніясненні змяненні і дапаўненні ў Закон Рэспублікі Беларусь аб народным мастацтве, народных промыслах (рамёствах)”, які прадугледжвае аднолькавы дзяржаўны гарантый дзеянасці ў сферы народнай творчасці, народных промыслаў (рамёстваў) незалежна ад арганізацыйна-прававой формы як ажыццяўлення.

У мэтах забеспечэння высокага мастацкага ўзроўню культурна-відовішчных мерапрыемстваў, абароны інтарэсаў грамадзян, якія наведваюць такія мерапрыемствы, прыняты Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5 чэрвеня 2013 г. № 257, якім прадугледжана неабходнасць атрымання пасведчання на права арганізаціі і правядзення культурна-відовішчнага мерапрыемства. Дзяржаўная пошліна за выдачу пасведчання запічваецца ў спецыяльны фонд Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, што дазваляе атрыманыя сродкі на кіроўцаў на падтрымку таленавітай моладзі, рэалізацыю культурных праектаў.

Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 13 чэрвеня 2013 г. № 270 выпускнікам дзяржаўных установы сярэдняй спецыяльной адукацыі ў сферы культуры прадастаўляеца магчымасць адпрацаўваць тэрмін абавязковай работы па размеркаванні пасля навучання ва установах вышэйшай адукацыі Расійскай Федэрацыі. Пералік таких установ і парадак перарозмеркавання ўстаноўлены Міністэрствам культуры.

У мэтах фінансавай падтрымкі дзеянасці, што мае прыярытэтнае значэнне для развіцця Рэспублікі Беларусь, у тым ліку ў культуры,

Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 13 верасня 2013 г. № 425 устаноўлены 30 грантаў Прэзідэнта для кіраўнікоў і спецыялістаў арганізацый культуры, якія ўнеслі значны ўклад у развіццё галіны.

Палатай прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу ў першым чытанні прыняты Закон Рэспублікі Беларусь "Аб уніяненні змяненню і дапаўненню" ў Закон Рэспублікі Беларусь "Аб бібліятчнай справе ў Рэспубліцы Беларусь", які скіраваны на ўдасканаленне дзеянасці бібліятэк з улікам сучасных рэалій.

У мэтах задавальнення запатрабаванняў рэспублікі ў творчых работніках вышэйшай кваліфікацыі, рэалізацыі дадатковых мер па ўдасканаленні працы з таленавітай мададзю Міністэрствам культуры падрыхтаваны праект Указа Прэзідэнта, якім прадугледжваецца рэалізацыя адукацыйнай праграмы асістэнтуры-стажыроўкі з атрыманнем кваліфікацыі "Творчы дзеяч".

Кадры культуры. Аптымізацыя сферы культуры

У сістэме Міністэрства культуры сёння працуе каля 65 тыс. чалавек. 75% складаюць спецыялісты з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй, у тым ліку вышэйшую адукацыю маюць 40%, сярэднюю спецыяльную — 35%. У парыўнанні з мінулым годам, колькасць спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй павялічылася на 4,7%.

Найлепшы паказык у камплектаванні спецыялістамі маюць установы культуры Мінска (85%) і Гродзенскай вобласці (77%).

Актыўизавалася работа па правядзенні стажыровак за мяжой работнікаў арганізацый, падпрацаваных Міністэрству культуры. У вядучых установах вышэйшай адукацыі, тэатрах і музеях Расіі, Польшчы, Германіі, Літвы ды іншых краін праішлі стажыроўкі 32 чалавекі.

За 2013 год 13 чалавек праішлі павышэнне кваліфікацыі ў Інстытуце дзяржаўнай службы Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

Адукацыя

Сёння ва установах вышэйшай адукацыі сферы культуры навучаюцца 7 719 студэнтаў. Выпуск спецыялістаў склаў 1 350 чалавек. Для работы ва установы культуры краіны накіравана 96% выпускнікоў-бюджэтнікаў (у 2012 годзе — 95%).

У 2013 годзе больш пасляхова праведзена прыёмная кампанія. План прыёму абітурыентаў на дзённую бюджетную форму навучання выканалі Акадэмія музыки і Акадэмія мастацтваў. Усяго для атрымання вышэйшай адукацыі за кошт сродкаў бюджету запічана 928 чалавек (у 2012 годзе — 1 003 чал.).

На працягу года пасляхова праведзены акредытациёю 4 установы сярэдняй спецыяльнай адукацыі.

У адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 13 чэрвеня 2013 года № 270 лепшым выпускнікам установы сярэдняй спецыяльнай адукацыі сферы культуры і гімназій-каледжа мастацтваў на падставе заключаных з Міністэрствам культуры дамоў прадастаўленыя на магчымасць атрымання вышэйшую адукацыю ў вядучых мастацтвенных вузах і ўніверсітетах.

Працягвалася рэалізацыя Праграмы навуковага супрацоўніцтва Нацыянальнай акаадэміі навук Беларусь і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь на 2010—2015 гады.

У 2013 годзе ў Інстытуце культуры Беларусі павысілі кваліфікацыю амаль 1 300 кіраўнікоў і спецыялістаў сферы культуры, што складае 106% ад планавага задання.

Навука

У 2013 годзе на навуковую, навукова-тэхнічную і інавацыйную дзейнасць у сферы культуры было выдаткована 6,5 млрд. рублёў — на 2,2 млрд. рублёў больш, чым у 2012 годзе.

На працягу года выконваліся 16 навуковых заданняў Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусь" на 2011—2015 гады і 13 навуковых даследаванняў і распрацоўак, скіраваных на навукова-тэхнічнае забеспечэнне дзеянасці Міністэрства культуры. Пяць электронных выданняў, распрацаваных у рамках Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусь", зарэгістраваны ў Дзяржаўным реестры інфармацыйных ресурсаў. Вынікі навукова-даследчай работы

за кошт сродкаў Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмы на выкананне рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ на 10 аб'ектах асвоена 19,87 млрд. рублёў.

У мінулым годзе Міністэрствам культуры выдадзена каля 1 150 дазволаў на выкананне работ на аб'ектах спадчыны, а таксама 701 заключенне па навукова-праектнай дакументаціі на выкананне работ на гісторыка-культурных каштоўнасцях. Павеліченне колькасці такога роду дакumentaў сведчыць аб актыўізацыі дзеянасці па выкарыстанні аб'ектаў спадчыны, у тым ліку з прыцягненнем пазабюджэтных сродкаў.

Культурна-асветніцкая арганізацыя

Найважнейшым пластом нашай нацыянальнай культуры з'яўляецца народная творчасць. На працягу 2013 года з узделам аматарскіх масацкіх калектываў было праведзена

Дзякуючы паўоднаму ўкараненому новым падыходу ў культурно-адукцыйную дзейнасць, за 2013 год колькасць наведванияў музеяў складае 5,7 млн, што на 43% больш, чым у 2010-м. Лідарамі сталі — Палацава-паркавы комплекс "Нясвіж" і Мірск замак.

Мінулы год у музейнай сферы адзначыўся правядзеннем шэрагу буйных выставачных праектаў, сярод якіх — выстаўкі "Мастацкі Пецярбург: эмаль, шкло, кераміка", твораў народнага мастака СССР А.М. Шылова і "Праваслаўны свет. Вобраз Хрыста ў іканаграфії Усходняй Еўропы" ў Нацыянальным мастацкім музеі, "Беларусь і яе суседзі" ў Нацыянальным гісторычным музеі, "Старожынскае вонкавое шыцце" ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі, "Знаёмства з калекцыяй. Пардрэз у Расіі 19 — пачатку 20 стст." у Полацкім гісторыка-культурным музеі-запаведніку.

Было забяспечана выкананне ўстаноўленага паказчуку па павеліченні Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь. У параўнанні з 2010 годам Музейны фонд павялічыўся амаль на 10% пры паказчуку 5%.

Была наладжана эфектыўная работа з камерцыйнымі структурамі з мэтай прыцягнення спонсарскіх сродкаў для рэалізацыі буйнамаштабных праектаў.

У 2013 годзе адбылося адно з найбуйнейшых мерапрыемстваў у бібліятэчнай сферы — III Форум бібліятэкаў Беларусь, удзел у якім прынялі каля 350 делегатаў з усіх куткоў краіны.

Адбываўся працэс аптымізацыі сеткі публічных бібліятэк. Па прычыне эканамічнай немэтазгоднасці ўтрымання было закрыта звыш 160 сельскіх бібліятэк. Пры гэтым сельскае насельніцтва засталося ахопленым бібліятэчным абслугоўваннем праз нестационарныя формы абслугоўвання (100 бібліобусаў і 1,1 тыс. бібліятэчных пунктаў), а таксама праз установы культуры змяшанага тыпу (каля 500). Аднак у шэрагу рэёнам Гродзенскай вобласці не быў выкананы сацыяльны нарматыв, якім прадугледжваецца абавязковая наяўнасць бібліятэкі ў кожным аграгарадку.

У рамках аптымізацыі сацыяльной інфраструктуры сялянінамі расплачата ў кастрычніку 2011 года эксперымент па стварэнні інтэграваных бібліятэк у асобных сельскіх населеных пунктах на базе школьніх або публічных бібліятэк. Яго ўдзельнікамі на канец 2013-га стала амаль 180 населеных пунктаў. Яшчэ больш за 250 пунктаў вyzначана мясцовімі органамі ўлады для аб'яднання бібліятэк у 2014 годзе.

Пры гэтым інтэграцыя бібліятэк не прывяла да памяняшння паказчуку бібліятэчнага абслугоўвання або зніжэння якасці апошняга.

У 2013 годзе перавыкананы даведзены Кіраўніком дзяржаўны нарматыв па выдачэнні на камплектаванне бібліятэчных фондаў не менш як 15% сродкаў з мясцовых бюджетаў, якія выдатковоўваюцца на бягуче ўтрыманне бібліятэк, — у цэлым па рэспубліцы ён склаў 16,8%.

Разам з тым, не ў поўнай меры выканана задача па ўдасканаленні камплектавання фондаў бібліятэк з прыцягненнем магчымасцей бізнес-супольніцтва. Не ў кожным раёне удалося дасягнуць паказчуку абаўлення фондаў публічных бібліятэк на 5% у год, якія закладзены ў Дзяржаўнай праграме "Культура Беларусь".

Па шэрагу прычын вельмі марудна ўшла работа па стварэнні Нацыянальнай элекtronнай бібліятэкі.

У выніку прыняцця Дзяржаўнай праграмы "Беларусы ў свеце" ў 2013 годзе новы імпульс атрымала дзеянасць па супрацоўніцтве з беларусамі замежжа. У верасні адбылося чацаўтарства пасяджэнне Кансультатыўнага савета па спраўах беларусаў замежжа, дзе былі абмеркаваны шляхи далейшага шматбаковага супрацоўніцтва з саюзнымі калектывамі за мяжой.

Каля 20 калектыву беларусаў замежжа ў 2013 годзе прынялі ўдзел у фестывялях і святах на Беларус.

Больш за 300 мерапрыемстваў было арганізавана з узделам творчых калектыву нацыянальна-культурных аўдзіянніяў Беларусі, уключычы ўдзел лепшых выканаўцаў у адборачных турах X Рэспубліканскага фестывялю нацыянальных культур.

Прафесійнае мастацтва

Тэатральнае мастацтва

Усяго за 2013 год беларускімі тэатрамі было паставлена 139 новых спектакляў.

Пасляхова сваё 80-годдзе адзначыў калектыв Вялікага тэатра оперы і балета. Па выніках апошніх чатырох з паловай гаду пасля правядзення рамонту і рэканструкцыі будынка ў тэатры было паставлена 32 новых спектаклі. Асабісты прыбытак тэатра павялічыўся ў 9,5 разу і ў 2013 годзе склаў 37,7 млрд. рублёў.

Тэатральны калектывы Беларусі пабывалі ў 2013 годзе ў Славеніі, Румыніі, Польшчы, Украіне, Латвіі, Літве, Расіі, Вялікабрытаніі, Эстоніі, Аўстрыйі, Германіі, Італіі. Пры гэтым большасць гастролей была праведзена з прыцягненнем пазабюджэтных сродкаў.

Музычнае і харэаграфічнае мастацтва

У 2013 годзе канцэртнымі арганізацыямі было паставлена каля 200 новых канцэртных праграм.

У Белдзяржфілармоніі праведзены шэраг буйных міжнародных культурных акцый: цыкл канцэртаў "Мінская вясна-2013", VIII Міжнародны фестываль Юр'я Башмета, Міжнародны фестываль мастацтваў "Беларуская музичная восень", цыкл канцэртаў "Музичныя стаўцы Еўропы"; мерапрыемства дзяржаўнага і міждзяржаўнага ўзроўню — канцэрты да Дня Перамогі, Дня Незалежнасці Рэспублікі Беларусь, Дня юдзіння нароода Беларусі і Расіі, Дня жанын, Дня славянскага пісьменства.

На працягу года вядучымі творчымі калектывамі філармоніі за мяжой былі прадстаўлены 55 канцэртаў.

Юбілейны канцэртны тур для гастролей ўсіх абласцей Беларусі праведзены калектыву Дзяржаўнага ансамбля танца Беларус.

У 2013 годзе Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Г.І. Цітовіча прыняў ўдзел у шматлікіх мерапрыемствах, у тым ліку за мяжой, дзе былі прадстаўлены новыя вакальн-характерыстычныя кампазіцыі і пастаноўкі.

Серую выдатных выступленняў праведзены Беларускі харэаграфічны ансамбль "Харошкі", праграмы канцэртаў якога ўпрыгожылі новыя музичныя нумары.

Эстраднае мастацтва

Маладёжным тэатрам эстрады

у 2013 годзе былі праведзены 212 канцэртных праграм. Звыш 30% ад агульнай колькасці канцэртных праграм грунтавалася на творах беларускіх пастаў і кампазітараў.

З мэтай пралаганды творчасці

айчынных выканаўцаў на працягу

2013 года Міністэрствам культуры

праведзена шмат сумесных творчых

праектаў з тэлеканаламі: Нацыянальны

адборачны тур да Міжнароднага

конкурсу песні "Еўрабачанне", Рэспубліканскі дзіцячы конкурс "Песня для Еўрабачання", "Наперад у мініяле"; III Рэспубліканскі конкурс маладых выканаўцаў "Маладыя таленты Беларусі", "Залатая калекцыя беларускай эстрады", "Нацыянальная музичная прэмія", "Спявачыя гарды"; "Музичныя вечары ў Мірскім замку", "Песня года Беларус-2013", "Я плю!", "Акадэмія талентаў!".

Якірвым прыкладам папулярызациі творчасці беларускіх аўтараў і выкананауцай з'яўлецца дзеянасць Нацыянальнага акаадэмічнага канцэртнага аркестра пад кірауніцтвам народнага артыста Беларусі М.Фінберга.

Цырковое мастацтва

Гомельскім дзяржаўным цыркам у 2013 годзе ў рамках сумеснай дзеянасці з цырковымі калектывамі замежжа былі паказаны 146 цырковых програм, якія наведала больш за 218 тысяч гледачоў. Выкананне асноўных паказышы арганізацыі склада 123,5%, павялічыліся пазабюджэтныя даходы, колькасць гледачоў і праведзеных мерапрыемстваў.

Выяўленчае і манументальнае мастацтва

У 2013 годзе адбыўся юбілейны З'езд Беларускага саюза мастакоў. Сёння Саюз налічвае 1 008 члену Саюза і 57 маладых мастакоў і мастацтвазнаўцаў.

Пры падтрымцы Міністэрства культуры прыйшла рэтраспектыўная выстаўка плакатаў з фондаў Беларускага саюза дызайнераў, створаны помнік-бюст С.Манюшку ў Чэрвени, манументальная скульптура "Баркалабайскі летапіс" у Быхаве. З поспехам прыйшоў спецыяльны праект Беларусі "Дэкадзірука. Архетып адэктванага часу" у рамках V Маскоўскага біенале сучаснага мастацтва.

Для папаўнення Музейнага фонду за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджету ў 2013 годзе набыты творы выяўленчага мастацтва на суму 7,27 млн. рублёў.

Кінематографія

У 2013 годзе былі праведзены грунтуюныя змены структуры дзяржаўнага кіравання беларускай кінафій: Дэпартамент па кінематографіі пераўтвораны ва Упраўленне кінавідэомастацтва Міністэрства культуры. Ліквідаваны "Беларускі відэацэнтр" шляхам далучэння да Нацыянальнай кінастуды "Беларусьфільм".

Бюджэтная падтрымка кінематографіі ў мінулым годзе склада 90,9 млрд. рублёў. Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм" было створана на 11 ігравых, 46 неігравых і 5 анімацыйных стужак.

Аднак практика арганізацыі нацыянальнай кінавідэомастацтвы выявіла шэраг праблем, звязаных з негатыўнасцю дзяржаўнай фільмавідэомастацтвы арганізацыі краіны — Нацыянальнай кінастуды "Беларусьфільм" — да працы ва ўмовах конкурснай сістэмы фінансавання нацыянальнай кінавідэомастацтвы, выявіліся недапрацоўкі ў арганізацыі сістэмнага ўзаемадзеяння з партнёрамі, а таксама камерцыйнага выкарыстання фільмаў.

Этае пытанне набывае асаблівую значнасць у кантэксле выканання даражчніка Краўніка дзяржавы аб пасленічным выхадзе Нацыянальнай кінастуды на самаакупнасць пасля завяршэння яе рэканструкцыі ў 2015 годзе.

Міжнароднае супрацоўніцтва

2013 год для Міністэрства культуры быў адзначаны шэрагам мерапрыемстваў, што зрабілі свой уклад у развіціе і ўмацаванне ўзаемаразумення і даверу з замежнымі дзяржавамі, традыцыйнымі і новымі партнёрамі.

У ліпені 2013 года ў Мінску адбыўся пасяджэнне Савета па культуры краін СНД, пад час якога былі разгледжаны кірункі міжкультурных сувязей.

У 2013 годзе Рэспубліка Беларусь прадоўжыла працу ў рамках

Выступленне міністра культуры краіны на выніковай калегі "Аб работе арганізацый культуры ў 2013 годзе і задачах на 2014 год"

казачыкау, устаноўленых дзяржаўнай праграмай "Культура Беларусь" на 2011—2015 гады.

2014 год вельмі адказны для нашай краіны. Ён насычаны вялікай колькасцю важных дзяржаўных мерапрыемстваў: 70-годдзе візвалення Беларусі ад нямецка-фашистскіх захопнікаў, 100-годдзе з пачатку Першай сусветнай вайны, Чэмпіянат свету па хакеі. Іншыя рэшткі год, які папярэднічае 70-годдю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Адным з дзяржаўных мерапрыемстваў стане адкрыццё новага будынка Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

У 2014-м, які абвешчаны Годам гасціннасці, перад арганізацыямі культуры ставяцца задачы па ўмацаванні сучаснага культурнага іміджу краіны з улікам нацыянальнага культурнага багацця Рэспублікі Беларусь, падрыхтоўцы рознабаковай і прывабнай афішы мерапрыемстваў для гасцей Чэмпіянату свету, стварэнні новых праграм, правядзенні мерапрыемстваў і акций патрыятычнага паччання.

На жаль, аттымізацыя арганізацый культуры нярэдка зводзілася да касметычных мер, механічнага скарочэння вакансій. У рамках праведзенай аттымізацыі мы, відавочна, пакуль у шэрагу выпадкай не ўсвядомілі і не рэалізавалі галоўнага: не перайначылі функцыі і матэрыяльна-тэхнічныя рэсурсы паміж устаноўамі нашай сістэмы, не выключылі дубліраванне функцый і, як вынік, не стварылі ўмоў для павышэння рэнтабельнасці многіх устаноў і павышэння заработкаў платы.

Мы павінны выразна ўсвядоміць наступнае. Распачаты працэс аттымізацыі з'яўляецца неад'емнай часткай больш глабальнага працэсу — мадэрнізацыі ўсёй сферы культуры. Аб чым ідзе гаворка? Перш за ёсць — аб удачнамілені эканамічных механізмаў кіравання галіной, аб новай эканоміцы сферы культуры, аб структурнай мадэрнізацыі галіны, аб стварэнні магутнай нацыянальнай індустрыі культуры, інтэграванай у рыначныя працэсы, аб трансфармациі сістэмы падрыхтоўкі кадраў, якая павінна адпавядаць колькасным і якасным запыткам сучаснай сферы культуры,

інститутам павышэнні эффектунасці прыкладных навуковых даследаванняў і распрацоўак, што выконваюцца ў інтарэсах сферы культуры і г.д.

Рэзліп сучаснасці дыктуюць нам умовы, пры якіх гарантаванае (блізка да 100%) бюджетнае фінансаванне павінны мець толькі тყы арганізаціі культуры, што выконваюць сістэмаваральную функцыю і адпавядаюць высокаму статусу "Нацыянальны". Пералік тых арганізацый, якія выконваюць сваю высокую місію, павінен складаць толькі некалькі дзясяткаў адзінак. Атмасфера творчага спаборніцтва заклікана павысіць статус і прэстыж работніка культурынай установы. У спіс падобных установ варта ўключыць арганізації культуры розных тыпаў — як тэатральна-відовішчныя, так і культурна-асветніцкія.

Іншы не азначае, што іншыя арганізаціі культуры спыняюць сваё існаванне. Яны могуць і павінны захаваць свой статус, даказаўшы ўласную сацыяльную запатрабаванасць, творчую і камерцыйную грунтоўнасць. Відавочна, што з боку дзяржаўныя арганізаціі культуры падобных

Выпрацоўка новых падыходаў: эканамічнае эфектунасць, імідж краіны

прынятай ЮНЕСКА Канвенцыі аб ахове і зааховянні разнастайнай насці форм культурнага самавыяўлення.

З 23 па 25 верасня 2013 года ў Мінску праходзіў VIII Форум творчай і навуковай інтэлігенцыі дзяржаў — удзельніц СНД. 18 снежня ў Маскве адбылося сумеснае пасяджэнне Савета па гуманітарным супрацоўніцтве дзяржаў — удзельніц СНД і Праўлення Міжнароднага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва.

У 2013 годзе падрыхтаваны і падпісаны:

Праграма супрацоўніцтва паміж Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і Міністэрствам культуры Латвійскай Рэспублікі на 2013—2015 гады;

Праграма супрацоўніцтва паміж Урадам Рэспублікі Беларусь і Урадам Рэспублікі Індыя ў галіне культуры, мастацтваў, адукацыі на 2014—2016 гады;

Мемарандум аб узаемаразуменіні па культурным супрацоўніцтве паміж Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і Міністэрствам па справах культуры Народнай Рэспублікі Бангладэш, пагадненні з Францыяй аб культурным супрацоўніцтве, з Украінай аб супрацоўніцтве ў галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны, шэраг дакументаў у сферы культуры з Кітайскай Народнай Рэспублікай.

У 2013 годзе адбыліся Дні культуры Беларусь ў Эстоніі, Азербайджане, Фінляндый, Ізраілі, Польшчы, Літве. У Беларусі прайшлі Дні культуры Арменіі, Казахстана, Санкт-Пецярбурга, Дні духоўнай культуры Расіі.

Такія асноўныя паказышы 2013 года:

Заключная частка

У 2014 годзе дзяянасць арганізацый культуры таксама будзе ажыццяўлена ў рамках стратэгічных задач па развіціі і эфектунасці выкарыстанні культурнага патэнцыялу краіны і безумоўным выкананні па-

на гэтым, здавалася, можна было б паставіць кропку ў маёй справаўдзячы і акрэспенні развіція галіны ў 2014 годзе ды перайсці да разгляду больш дробных лакальных пытанняў.

Але ж напрыканцы майго выступлення я хацеў бы асобна засяродзіць вашу ўвагу на tym, што 2013 год быў не толькі чарговым этапам у развіціі нацыянальнай культуры і дзяянасці органаў кіравання ды арганізацый культуры. Эта быў важны рубеж у разлізу аттымізацыі дзяржаўнай палітыкі ў сферы культуры, выкананні задач, мерапрыемстваў і паказышы дзяржаўнай наўгароднай і праграмнага дакумента для ўсіх суб'ектаў дзяянасці ў дзяржаўным сектары культуры. Па выніках работы за гэты год — "стрыжнёвы" год выканання дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусь" на 2011—2015 гады — асноўнага нарматыўнага і праграмнага дакумента для ўсіх суб'ектаў дзяянасці ў дзяржаўным сектары культуры.

На гэтым этапе органы дзяржаўнага кіравання і арганізаціі культуры, правядзеннем якіх зрабіць гэтыя высновы аб сацыяльнай і эканамічнай эфектунасці функцыянавання сферы культуры ды спрагнаваць вектары і тэндэнцыі яе развіція на бліжэйшую перспектыву.

Галоўнай, адметнай рысай 2013 года стала праца ва ўмовах неабходнасці аттымізацыі сферы культуры.

У рамках аттымізацыі выдаткаў у 2013 годзе Міністэрствам культуры быў праведзены першы этап аттымізацыі сеткі арганізацый культуры і іх штатнай колькасці, выконаваць іх функцыі.

На гэтым этапе органы дзяржаўнага кіравання і арганізаціі культуры правялі шэраг мерапрыемстваў, скрошаных на фарміраванне новага колькаснага і якаснага кадравага складу.

Навырашаная на сённяшні дзень праблема — стварэнне нацыянальнай культурнай індустрыі. Яе, як вядома, складаюць арганізацыі, якія ствараюць культурны прадукт паточна-індустрыяльным, канвеерным метадам. Арыентацыя на максімальна шырокую аўдыторию і тыражаванне свайго прадукту сотнямі і тысячамі копій забяспечвае такім арганізацыям не толькі магчымасць самаакупнасці, але і высокую рэнтабельнасць.

тыпу павінны атрымаць пэўныя прэферэнцыі, паколькі іх асноўныя функцыі — культурна-утваральная і культурна-асветная. Пры гэтым галоўнай умовай іх функцыянавання з'яўляецца канкурэнтаздольнасць прапанаванага культурнага прадукту, яго агульнокультурная і гісторычная значнасць.

Улічаючы, што пераважная колькасць арганізацый культуры адносіцца да рэгіянальных, мы выразна разумеем неабходнасць "новай канфігурацыі" культурнай прасторы у першую чаргу — рэгіянальной. Узяўляеца, тут можа быць карысны вопыт Расіі і Казахстана, асабліва ва ўмовах фарміравання Адзінай эканамічнай прасторы. Гаворка ідзе аб cultural mapping (культурным картаванні), г.зн. аб аўдыце наўганных культурных рэурсаў рэгіёнаў, аналізе традыцый і рэальных культурных патраб насељніцтва, уліку сацыяльна-маграфічных асаблівасцей і вызнанні на гэтым аснове аттымальнай колькасці арганізацый культуры і іх функцыянальнага прызначэння. Мы ўжо маем станоўчы вопыт стварэння шматфункциональных арганізацый культуры ва ўсіх рэгіёнах Беларусі. Прадукты ўнае і апраўданае аўяднанне сельскага клуба з музеем або бібліятэкай не толькі вызваліе значных фінансавых рэурсаў, але і стымуліе да новых, сучасных форм працы.

Навырашаная на сённяшні дзень праблема — стварэнне нацыянальнай культурнай індустрыі. Яе, як вядома, складаюць арганізацыі, якія ствараюць культурны прадукт паточна-індустрыяльным, канвеерным метадам. Арыентацыя на максімальна шырокую аўдыторию і тыражаванне свайго прадукту сотнямі і тысячамі копій забяспечвае такім арганізацыям не толькі магчымасць самаакупнасці, але і высокую рэнтабельнасць.

Сёння мы канстатуем нездавальняючыя стан практична ўсіх элементаў нацыянальнай кінайндустрыі: ад фільмавідэомастацтвы да кінавідэопрапаганды.

У 2013 годзе праведзены грунтуючыя змены структуры дзяржаўнага кіравання беларускай кіасферай.

Аднак культурная індустрыя — гэта не толькі кіна, відзывітворчасць і пракат. Вілікі ўплыву на сучаснум аказвае поп-культура ва ўсіх разнастайнасці яе візуалі і жанрава-стыльных форм, г. з.н. ўсё то, што мы разумеем пад шоубизнесам. Іты сегмент нацыянальнай мастацкай культуры даволі доўга карыстаўся бюджетнай падтрымкай, хоць па вызначеніі бы павінен і здолыны паспехова развівацца па рыначных прынцыпах.

Эканамічна і структурная мадэрнізацыя сферы культуры стаўшы новыя задачы і перад установамі адукцыі галіны. Складаюцца дваякая ситуация, калі пазабюджетныя даходы ўстаноў адукцыі актыўна растут за кошт павелічэння колькасці студэнтаў-платнікаў, аднак гэта не аказвае прыкметнага ўплыву на паліпшэнне сітуацыі з кадровым забеспечэннем арганізацый галіны, асабліва ў рэгіёнах. У гэтых умовах больш эфектыўнай і эканамічнай аргументаванай з'яўляецца ўдасканаленне сістмы дадатковай адукцыі даросльых, паколькі менавіта тут забяспечваецца рост чалавечага капіталу. Павышэнне кваліфікацыі і перападрыхтоўка кадраў будуеца ў адпаведнасці з запытамі сучаснага грамадства і дзяржаўнымі патрабаваніямі ў развіціі нацыянальнай культуры і мастацтва. Можа, мы павінны ўкладаць сумнішыя сродкі ў тых, хто ўжо разына замацаваўся ды працягвае працаваць у галіне культуры?

Пытанні развіція галіны немагчымы без істотнай мадэрнізацыі наукоўской сферы. Нам наўрад ці патрабна такая значная колькасць наукоўских даследаваній і распрацоўак абстрактнай метадалагічнай наукаўской. Пры ўсёй важнасці фундаментальных тэарэтычных даследаваній культуры і мастацтва, а таксама вузкапрофільных прыкладных даследаваній, мы павінны перш за ўсё падтрымліваць распрацоўку, скрэзаную на наукоўска-тэхнічнае забеспечэнне дзейнасці Міністэрства культуры.

У сувязі з неабходнасцю выпрацоўкі новых падыходаў да развіція сферы культуры неабходна сформаваць рабочыя групы ды калекцыі, якія на працягу 2014 — 2015 годоў распрацоўваюць Концепцыю і змест новай, наступнай Дзяржаўнай праграмы пад умоўнай назвай "Культура-2020", маюны на ўвазе тую мадель культуры, да якой мы павінны прыйті ў 2020 годзе. У яе аснову павінны быць пакладзены наступныя палажэнні:

1. Стварэнне ўмоў для павышэння эканамічнай эфектыўнасці сферы культуры за кошт:

— мадэрнізацыі сферы культуры і забеспечэнні інавацыйнага развіція арганізацый культуры шляхам маштабнага інвеставання ў тэхнолагічнае абаўленне, пабудовынага ўкараненне і распрацоўкі новых інфармацыйных прадуктаў і тэхнологій;

— павышэнне якасці і эфектыўнасці аказація культурных паслуг з выкарыстаннем механізму шматканальнага фінансавання пры захаванні за дзяржаўай функцый забеспечэння мінімальных сацыяльных стандартоў;

— атрымліванне інфраструктуры, сеткі арганізацый і стымуліванне росту кадравага потэнціялу сферы культуры;

— забеспечэння дынамічнага

развіція нацыянальных культурных індустрый як важнага складніка развіція творчага патэнціялу чалавека і магутнага патэнціялу эканамічнага развіція краіны; пераўтворэнне фестывальнага руху ў нацыянальную сістому канкурэнтаздольнай культурнай індустрыі;

— павышэнне наукаўскістасці сферы культуры ў плане распрацоўкі сучасных эканамічных механізмаў яе функцыянавання; забеспечэнне актуальнасці і практычнай значнасці даследаваній галіновага і вузбусага сектараў науку з мотай выкарыстання іх вынікаў у кірауніцкай дзеянасці;

2. Захаванне культурнай ідентычнасці Беларусі ва ўмовах глобізацыі шляхам:

— падтрымкі і распрацоўкі сферы функцыянавання традыцыйнай культуры як асновы нацыянальнай ідентычнасці, абавязковай умовы разіяды беларускай дзяржавы;

— захавання нацыянальнай гісторыка-культурнай спадчыны і яе інтэграцыі ў сучаснае сацыяльна-эканамічнае развіціе разлічнай развіціі галін эканомікі, заснаваных на культурнай спадчыне (мастацтва промыслові і рамбствы, устойлівы культурны турызм, турыстычнае інфраструктура);

— рэформаванне і ўдасканалення мастацкай адукцыі, этнакультурнага і патрыйнага выкарыстання нашых грамадзян.

З 1 студзеня 2015 года мы будзем жыць у новым Еўразійскім эканамічным саюзе Беларусі, Казахстана і Расіі.

3. Фарміраванне і ўмацаванне станоўчага знешняга і ўнутранага культурнага іміджка Беларусі за кошт:

— пашырэння міжкультурнага дыялога, развіція камунікатыўнага патэнціялу беларускай культуры; падтрымкі і інтэграцыі ў міжнародныя культурныя праекты і праграмы;

— стварэння канкурэнтаздольнага культурнага прадукту і яго юрідичнай рэпрэзентацыі (экспарту) з дапамогай усіх магчымых каналу яго дастаўкі канчатковаму карыстальніку, фарміравання агульнага рынку культурных паслуг на тэрыторыі Адзінай эканамічнай просторы;

— прыцягненне інвестыцый міжнародных фондуў для рэалізацыі перспектывных нацыянальных праектаў у сферы культуры.

Таму не трэба разумець атрымліванню аднабакова — толькі як скараченне колькасці супрацоўнікаў і ўстаноў. У нас не так шмат прадстаўніцтваў людей, каб мы імі так лёгка расхідваліся. Атрымліванне — гэта ў першую чаргу скороченне кіруючага апарату, прадстаўніцтва якога, дарчы, у нашай галіне складаюць 19%. Гэта значыць, амаль тыя пакачы, якія мы павінны даследаваць пра пракладкаванне, а можа, нават і пра стварэнне новых працоўных месцаў. А гэта магчыма, калі мы пачнём разглядаць культуру не як бедную сіротку з працягнутай рукой у бок Міністэрства эканомікі і Міністэрства фінансаў, а як паўнавартасную вытворчую сілу. Калі традыцыйнае пытанне "Што бюджет дае культуры?" ператворыцца ў пытанне "Што культура дае бюджету?", гэта, безумоўна, з'яўляе се ённічнага дня, але ж і не такая далёкая перспектива. Таму трэба рэставаць да яе загада, каб заўтра раптам не аказацца без свайго агульнага культуры ўвогуле, змяніўшы яе поўнасцю на "дасягненні" бязлікай глобальнай цывілізацыі.

Падырдкунне маіх слоў, у лічках і фактах, вы знайдзець ў тых матрыцях, якія мы падрыхтавалі для вас і якія ўспрымаюцца лепш не на слоў, а вачыма — шляхам спакойнага і ўдумлівага чытання, наўмы якога, я спадзяюся, мы яшчэ не страцілі ў віры нашага тахога непростага культурнага жыцця.

Дзякую за ўвагу!